

àmbits

de psicopedagogia

LA "LEY DE CALIDAD DE LA EDUCACIÓN" I LA NOSTRA ESPECIALITAT

Joan M. Girona

1. CONTEXT SOCIAL, ECONÒMIC I POLÍTIC

L'ensenyament és una part de la societat i com a tal no funciona de manera aïllada. Està sotmès a les influències (alguns en diuen determinacions) de l'economia, la política i els moviments socials. Per això les lleis d'ensenyament responen amb més o menys encert a la situació de la societat, real o imaginada pels polítics, que l'envolta. La LOGSE es va redactar en un moment (anys 80) que semblava que feia falta força gent qualificada per ocupar els llocs de treball que presumptament s'havien de crear. El fet que aquesta previsió no s'hagi complert no invalida l'objectiu últim de la llei. La LOCE es redacta als inicis del segle XXI, quan la il·lusió de feina per a tothom és només això: una il·lusió.

La llei de qualitat vol donar resposta a la situació previsible en un futur proper. Hom preveu una economia estancada amb necessitat de mà d'obra sense qualificar i un percentatge de mà d'obra molt qualificada.

Està avançant l'anomenada globalització. En clau ideològica, de formes de pensament, es pot traduir per pensament únic. Un pensament que vol fer creure a la ciutadania que són positius els valors representants per l'eficàcia, la competitivitat, l'excel·lència, l'èxit, l'esforç individual, l'acceptació acrítica.

Les lleis han d'estar d'acord amb el marc socio-econòmic, aquest ha canviat, doncs han de canviar les lleis. Cal adequar-se a les conveniències del sistema capitalista d'avui dia. Cal la formació que demana el mercat de treball. A curt i mig termini la incertesa dominarà als futurs (i actuals) treballadors. Hi haurà llocs de treball precaris, mal pagats i amb tipus de contractes temporals i/o parcials. Quedarà un cert percentatge de feines qualificades ben remunerades. La LOCE preveu aquesta situació: aquells que superin tots els obstacles (primer itinerari de l'ESO, batxillerat, revàlida, selectivitats, carrera universitària i màsters no gratuïts) podran ocupar els llocs de comandament i les feines ben pagades, hauran demostrat una bona disposició a adaptar-se al sistema. La resta, la majoria (més de la meitat) es quedaran aparcats al llarg de la cursa d'obstacles i ocuparan qualsevol dels llocs de treball precari que hem esmentat.

Si considerem el tema políticament veurem que s'emmarca en el gran retrocés de les llibertats a tot el món a partir d'aquell 11 de setembre. Els condemnats sense judici (als USA, la pàtria de les llibertats), la creixent barreja dels poders legislatiu, judicial i executiu, a diversos països europeus... A Espanya la peculiar manera de dur a terme aquest procés porta a un retorn a l'època franquista en ideologies i formes de govern. Retorn que s'està duent a terme a tot l'estat, davant la passivitat de la majoria de la població. En aquest context ha estat possible l'aprovació d'una normativa com la LOCE.

A nivell de tot el món capitalista hi ha seriosos intents de privatitzar-ho tot. L'AGCS, acord global sobre comerç de serveis a nivell de la Unió Europea pretén incloure-hi els tradicionals serveis socials bàsics (ensenyament, sanitat...) La llei que comentem posaria el seu gra de sorra en aquesta direcció.

2. OBJECTIUS DE LA LLEI

• Frenar els avenços de la LOGSE

S'ha aprovat la nova llei (la contrareforma) sense un llibre blanc, ni una avaluació seriosa de l'aplicació de la LOGSE. Atès que el principal argument dels contrareformistes és la ineficàcia del sistema escolar reglamentat per l'anterior normativa, semblaria adequat començar per fer una crítica ben fonamentada a l'estat actual del sistema educatiu. Cal tenir en compte, a més, que la darrera llei portava tan sols sis cursos d'aplicació generalitzada al moment de l'aprovació de la nova.

Amb la LOGSE el nivell ha pujat: ha augmentat l'escolarització, el nivell general ha millorat. Ha disminuït per tant, el fracàs escolar (percentatge de cada promoció que no acaba els estudis obligatoris). La nova normativa pretén, encara que no ho diran mai, frenar-ho. Ja hem vist que no convé que hi hagi massa gent ben preparada i molt menys crítica. Malgrat el que creuen bastants professional de l'ensenyament, els grups homogenis no milloren la qualitat del sistema educatiu. Els grups heterogenis incideixen positivament en els processos d'ensenyament i aprenentatge.

- **Eliminar l'ensenyament com a servei social**

L'ensenyament ha estat, fins ara, un intent, si més no, per socialitzar i afavorir la igualtat de tots els nens i nenes. Un altre objectiu que ara es deixarà de banda. Ara prevaldrà la privatització, la lliure competència, a veure qui pot tenir més clients i treure profit econòmic de les inversions: un negoci com qualsevol altre, amb la participació partidista de l'estat que, amb els diners de tots, no vetllarà per la igualtat de tots els centres. Per això es permet que cada escola fixi el seu calendari i el seu horari. Trobarem centres que guardaran els nens i els adolescents els caps de setmana i períodes de vacances, que augmentaran els ja carregats horaris (29 hores setmanals a 1r d'ESO, com exemple més greu).

- **Apostar per la llei del mercat**

La llei del mercat (oferta versus demanda, o millor, demanda creada per l'oferta [1]) no permet la planificació educativa ni cap mena de planificació. La llei del mercat permetrà que els centres privats (i concertats) facin el que vulguin. La LOCE legalitza la pràctica actual de molts centres i de les administracions educatives. Avui no és estrany veure com hi ha centres concertats i públics que fan mans i mànigues per atraure un alumnat no conflictiu, del país, de famílies que es preocupin una mica del fet escolar dels seus fills i filles... Hi ha tota una picaresca (molt més a la concertada) reconeguda fins i tot per la conselleria. És una autèntica competició per intentar omplir les aules amb bon alumnat. Amb les facilitats de la LOCE això augmentarà exponencialment.

3. CONSEQÜÈNCIES CONCRETES

- **Autoritarisme i competitivitat a tots els nivells**

L'alumnat no ha de ser crític amb el sistema imperant a la societat. Fins ara a bastants centres escolars s'intentava inculcar criteris crítics, d'autonomia personal. S'intentava capacitar als nois i noies perquè pensessin pel seu compte, que no es deixessin manipular... Els currículums prescriptius ho permetien i ho encoratjaven. Ara, els nous currículums promouen tot el contrari. Proposen que l'alumnat segueixi els valors que dominen a la societat. Competitivitat...no col·laboració, llei del més fort...

- **Segregació de l'alumnat**

La concepció d'atenció no integrada de la diversitat fa que es reglamentin actuacions i organitzacions clarament segregadors. Els famosos itineraris a 3r i 4t d'ESO (art. 26) (no tan novedosos perquè amb el vist i plau del departament fa temps que s'organitzen a diferents IES de Catalunya): el tema s'ha comentat abastament i ha estat desvirtuat per tota la campanya de premsa i altres mitjans abans i durant la tramitació parlamentària. Més greu pot ser la interpretació de l'article 25 que permetria iniciar-los a 1er d'ESO i l'itinerari D (D de deixalles?) que permet l'article 27.

Aules específiques per alumnes amb n.e.e. i/o trastorns de comportament i també per alumnat estranger (art. 42,2). Aquestes, recorden les famoses aules pont que es van

erigir per escolaritzar a l'alumnat gitano als anys 70. Unes aules que en lloc de ponts van ser autèntics pous on van quedar inquibits els nens i nenes d'ètnia gitana, fins que el sentit comú i la lluita de diversos col·lectius de mestres (Ensenyants amb gitanos, sobre tot) van aconseguir eliminar-les.

Així les coses, aquells nois i noies que superin tots els obstacles que se'ls posin al davant seran els qualificats i adaptats al sistema per poder ocupar els llocs de comandament de les empreses i institucions del futur immediat. La majoria de nois i noies s'hauran de conformar amb títols menys qualificats i fer les feines de segona i tercera categoria que els quedarà.

- **Predomini dels valors tradicionals de la dreta**

Coherents amb el que hem vist, els currículums que implicaran aquesta llei accentuaran els valors no crítics amb el sistema. L'escola de la LOCE no té per missió formar persones crítiques: no ha d'anar a contracorrent, ha de formar alumnes ben integrats. Per aconseguir-ho s'ha d'inculcar la idea que qualsevol desigualtat és fruit dels mèrits i qualitats de cada persona. S'han d'oblidar les influències socials, biològiques o psicològiques. Aquest és un tema quasi tabú. Qui no aprèn és perquè no vol, per tant s'ha de privilegiar l'esforç individual per damunt de tot. Aquí trobem una certa contradicció, es demana esforç als estudiants, però tot l'entorn social proclama més aviat la cultura del no esforç.

Què valorarà en els seus alumnes qui apliqui conseqüentment la LOCE? L'esforç, l'exigència, el deure, la disciplina, el respecte al professor (=l'autoritat), la competitivitat... I no valorarà la col·laboració, la solidaritat, el treball cooperatiu o en grup...

Als centres escolars hi haurà menys democràcia i menys participació de la comunitat educativa. Malgrat s'hagi estudiat que els països on hi ha més participació els nois i noies obtenen millors resultats.

La LOCE torna al dogmatisme i autoritarisme anteriors a la LOGSE. Només cal remarcar alguns punts presents a l'articulat de la llei de no-qualitat. Canvia les funcions del Consell Escolar: ara ja no decideix, només informa. Els centres concertats deixen de ser controlats per la comunitat educativa. Els directors són representants de l'administració i estan per damunt del consell escolar. Es dedica un capítol (nou articles) al paper del director. L'Estat establirà un absolut dirigisme en la gestió: les comunitats autònomes perden competències davant el centralisme de les decisions. En resum menys autonomia per part dels centres escolars, tot a l'inrevés del que es demana des dels sectors implicats en una millora real de l'ensenyament.

Per a l'alumnat l'important serà aprovar, no pas aprendre. Aquests senyors no volen saber que els exàmens només informen de la qualitat de l'aprenentatge, no l'augmenten.

Els llibres de text s'hauran de publicar tenint en compte les noves orientacions: primarà la memorització per damunt de la capacitat de raonar. Això recordarà moltes coses a totes les persones que van estudiar durant l'època franquista.

- **Augment dels privilegis a la privada concertada**

No podria ser d'altra manera. L'escola privada serà la gran beneficiada. Tota l'argumentació es recolza en un principi que no recull la constitució espanyola: el suposat dret dels pares a escollir centre. La carta magna reconeix el dret a un lloc

escolar però seran els poders públics els que concretaran la manera de gaudir d'aquest dret.

A partir d'aquest involuntari error es legisla sempre a favor només d'una part dels centres sostinguts amb fons públics. S'admeten els idearis de centre. S'admeten centres amb currículum especialitzat. Es fomenta la competitivitat, la llei del mercat entre les escoles. No hi ha cap criteri restrictiu per accedir a un concert. Abans, en teoria, la concertada era subsidiària de la pública. Ara la llei legalitza la situació inversa. Si s'hagués complert la normativa vigent no s'haurien tancat tantes aules públiques (uns quants centenars) i no s'haurien concertat tants centres privats. Ara – 2003- l'arribada d'immigrants i el petit augment de la natalitat faran necessari reobrir part de les aules tancades. La política dels governs central i autonòmic a favor de la privada ha comportat aquestes conseqüències tan negatives per a la integració de tots i totes, dels autòctons, dels estrangers, dels nouvinguts... No es pot admetre que el 85% dels estrangers que provenen de països pobres s'escolaritzin a centres públics. L'estratificació de la societat de classes es va consolidant mica a mica. Les tres xarxes escolars ho afavoreixen.

No sona, però, massa estrany: a Catalunya ja s'està fent.

L'ingrés a centres concertats i altres aspectes que afecten a aquests tipus d'escoles apareixen en disposicions addicionals, sembla fet a darrera hora, d'amagatotis. Encara que no sembla que tinguin cap mena de vergonya en fer-ho.

Però addicionals o dins l'articulat el cert és que, ara, la privada concertada podrà seleccionar l'alumnat sense picaresques, complint les lleis. L'ideari de centre serà un instrument per evitar la matrícula de segons qui. Fins i tot (art. 75) els concertats podran al·legar experiències d'interès pedagògic per posar més condicionants al seu alumnat. Així es consolidaran centres de primera, de segona i de tercera (p.e. superdotats 43,4).

A la privada se li donen tots els drets (concerts a l'etapa infantil, a la post obligatòria...) però no se li exigeixen tots els deures; no caldrà que ofertin tots els itineraris (a. 26,4), podran seleccionar el seu alumnat...

4. PSICOPEDAGOGS: ELS GRANS OBLIDATS

Les línies que dediquem als psicopedagogs explícitament són una part petita de l'escrit. Creiem que aquest no és el punt més greu: és una conseqüència inevitable de l'esperit i la lletra de la LOCE. No és possible aconseguir una correcta formació, ni molt menys educació amb un alumnat segregat abans d'arribar a les aules. Si no hi ha una societat democràtica que camini vers la igualtat, els centres escolars (i els especialistes en diversitat) no podran fer correctament, ni amb èxit la seva tasca.

Llegint la LOCE, és fàcil recordar aquell sobrenom simpàtic que alguns professors no massa favorable a la LOGSE i a la presència de psicopedagogs als centres de secundària dedicaven a aquests professionals. Allò de *paquistanis: per què estan aquí?* Sembla que això és el que pensen els redactors del text legislatiu.

És una funció que no està gens definida. Se'n parla perquè ja estan dins del sistema i no s'atreveixen a suprimir-los de cop. Si més no, apareix molt poc aquesta figura. Les possibles tasques estan explicades de forma barrejada i confosa: orientació,

assessorament, tutoria, avaluació... Rellegint la llei hi ha una sèrie d'articles on podria pensar-se que els psicopedagogs hi tenen alguna cosa a fer o dir.

Però allà on caldria parlar-ne explícitament no es fa. Quan es reglamenta l'autonomia pedagògica (art. 68): no hi ha cap menció a l'atenció a la diversitat, ni al paper dels especialistes.

Finalment no existirà el departament d'orientació (art. 85) tot i que el projecte que va entrar al Parlament hi constava. Va ser una supressió posterior que queda palesa amb l'error de correcció que el manté a l'addicional 10,4 quan es concreten les funcions dels catedràtics. Pels més optimistes aquesta menció i el paper que els queda a les comunitats autònomes representa una possibilitat de legislar quelcom més favorable: creació del departament d'orientació, definició del paper i funcions...

5. L'APLICACIÓ DE LA LOCE

Si la LOCE s'aplica tal com està escrita el nostre sistema educatiu retornarà al anys seixanta, amb l'aprovació entusiasta de tots aquells (professors, polítics, membres de les administracions...) que prefereixen un ensenyament segregador i sobre tot, per part dels titulars dels centres privats que veuen com augmenten els seus ja importants privilegis.

Una part del professorat, una part de l'opinió pública més les administracions educatives han frenat i pervertit l'aplicació de la LOGSE. No hi ha hagut un interès seriós en dur-la a terme.

Avui davant l'agressió de la LOCE al sistema educatiu, com professionals als centres i com ciutadans al carrer i davant les institucions... ens toca frenar-la.

De tots dependrà l'aplicació real. Del professorat dels centres dependrà que els objectius dels que manen arribin o no a afectar a l'alumnat, el destinatari últim i únic objectiu real de tot el sistema escolar, que tan de bo fos també educatiu.

Octubre-03

NOTES

[1] Vegeu Sánchez Ferlosio, R. *Non olet*, (2003), Destino, Barcelona

[2] Informe PISA, OCDE, desembre-01

[3] Vegeu-ne els arguments jurídics a Carbonell, F.(coordinador) *Educació i immigració* (2000) Ed. Mediterrània, Barcelona, pp. 19-48.

[4] "El bon professional de l'educació que no lluita per ampliar el seu espai polític i el del seu entorn, que no lluita socialment per millorar la seva situació i la dels membres de la seva comunitat educativa o renuncia a la lluita pels drets i deures de la ciutadania, treballa, en realitat en contra de l'eficàcia professional". Freire, P. *A la sombra de este árbol*, (1997), ed. Roue, Barcelona

[5] Art. 2, dret dels alumnes amb nee a rebre atenció

art. 25: mesures de reforç, per primer cicle ESO

art. 26,3. Orientació escolar, fet per equip d'avaluació i equip d'orientació, a l'acabar 1r cicle, cara a escollir itinerari

art.27,3 i 4. Programes d'iniciació professional per alumnes de 15 anys. Es parla d'orientació

art. 29,3. Assessorar les repeticions.

art.42,2. Aules específiques per a immigrants.

art. 43, 2. Atenció als superdotats.

art.44-48. Atenció n.e.e. i trastorns de conducta

art.56. es parla de servicios o departamentos especializados en orientación